

Mishnah Yevamot, chapter 2

משנה יבמות פרק ב

(1) How is the [exemption of her fellow-wife by the] wife of his brother who was not his contemporary [i.e., who did not live at the same time, to be understood]? — If there were two brothers one of whom died, and afterwards, a third brother was born

א כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו, שני אחים, ומת אחד מהם, ונולד להן את, ואחר כך יבם השני את אשת אחיו, ומת, הראשונה יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, והשניה משום צרתה. עשה בה מאמר ומת, השניה חולצת ולא מתבטלת:

[and thus found his deceased brother's widow subject to levirate marriage with his elder brother, but forbidden to himself as the wife of his brother who was not his contemporary] the second [of the two elder brothers, who was already married] took his deceased brother's wife in levirate marriage and then died himself; the first woman [the widow of the first deceased brother, who is now also the widow of the second brother] is exempt [from levirate marriage with the third brother] as the wife of his brother was not in the world at the same time, and the second [her fellow-wife, the widow of the second brother, who normally would have been subject to levirate marriage with the third brother, since the third brother was a contemporary of the second brother who was her husband; nevertheless, she too, is exempt, from levirate marriage with the third brother] as her fellow-wife. If he [the second brother] addressed to her a *ma'amar* [i.e., said to the widow of the first brother in the presence of witnesses, “You are betrothed to me” and gave her betrothal money] and died [before the consummation of the marriage], the second [i.e., the wife of the second brother] must perform *halitzah* [with the third brother; since her husband's union with his deceased brother's widow was not consummated he never was her legal husband, and since she, consequently, is not her fellow-wife, she cannot be exempt from the *halitzah*] but [she] may not enter into the levirate marriage [because the *ma'amar* that the husband of the second addressed to the first widow has partially attached the woman to him, and the second has, consequently, become a partial fellow-wife of a forbidden relative and therefore, is Rabbinically forbidden to enter into

רבנו עובדיה מברטנורא

א כיצד אשת אחיו וכו'. פוטר צרתה: ונולד להן את. ומצאה זקוקה ליבם, ועליו אסורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו: ואחר כ"ב יבם השני את אשת אחיו. ולו אשה אחרת: ומת. בלא בנים: הראשונה. היא אשת הראשון, שנפלה לפניו כבר פעם אחת, יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו: עשה בה. זה שמת: מאמר. פירוש שקידשה בכסף. וביבמה קידושין של כסף אינם קידושין גמורים אלא מדברי סופרים, שאין היבמה נקנית ליבם להיות כאשת איש גמורה עד שיבא עליה, וזה לא הספיק לכנסה עד שמת: שניה חולצת. ולא מפטרה משום צרת ערוה, דלאו צרתה

the levirate marriage with the third brother].

(2) If there were two brothers and one of them died [childless], and the second performed the levirate marriage with his [deceased] brother's wife, and after a [third] brother was born the second died [childless], the first [wife i.e., the widow of the first deceased brother, who is now also the

widow of the second] is exempt [from *halitzah* and levirate marriage with the third brother] on account of her being the wife of his brother who was not his contemporary, while the second is [also] exempt as her fellow-wife [since both were wives of the second brother; she is, therefore, a fellow-wife]. If he [the second brother] addressed to her [the first brother's widow] a *ma'amar* and died [before the levirate marriage took place], the second [i.e., the widow of the second brother] must perform the *halitzah* [with the third brother] but she may not be taken in levirate marriage [as above (see the end of Mishnah 1)]. Rabbi Shimon says [referring to the first case in this Mishnah], He [the third brother, since he had been born after the second brother had already performed the levirate marriage, therefore he] may either take in levirate marriage whichever of them [the wives of the second brother] he desires [and thereby exempt the other] or he may perform *halitzah* with whichever of them he desires, [and thereby exempt the other].

(3) A general rule was stated regarding the deceased brother's wife [whose husband died childless]; wherever she is prohibited [to marry her late husband's brother] as a forbidden relative, she [the fellow-wife, and certainly the forbidden relative herself] neither performs *halitzah* nor is taken in levirate marriage. If she is prohibited by virtue of a commandment or by virtue of holiness [see next

רבנו עובדיה מברטנורא

ממש היא: ולא מתיבמת. משום דמאמר קונה מקצת והויא לה צרת ערוה במקצת. וכל מקום שאין שם קדושין גמורים חולצת ולא מתיבמת: ב ומת. המיבם: מיבם לאיזו שירצה. ופוטרת חברתה. ולא אעשה בה מאמר קאי, אלא ארישא קאי דקתני הראשונה אסורה וכו', וקאמר ר"ש כיון שבשנולד כבר נתיבמה, ולא היתה על זה בויקת נשואי אחיו הראשון מעולם, מותרת לו. ואין הלכה כר"ש: ג לא חולצת ולא מתיבמת. צרתה, וכל שכן היא. וכן אילונית, דכתיב (דברים כה) אשר תלד, פרט לאילונית. וכן אשת סריס חמה ואנדרוגינוס, לא חולצת ולא מתיבמת, שנאמר (שם) וכן אין לו, פרט לאלו שאין ראוי להיות להם בנים. ואשת גר ואשת עבד משוחרר, לא חולצת ולא מתיבמת,

ב שני אחים ומת אחד מהן, ויבם השני את אשת אחיו, ואחר כך נולד להן אה, ומת, הראשונה יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, והשנייה משום צרתה. עשה בה מאמר, ומת, השנייה חולצת ולא מתיבמת. רבי שמעון אומר, מיבם לאיזו מהן שירצה, או חולץ לאיזו מהן שירצה: ג כלל אמרו ביבמה, כל שהיא אסור ערוה, לא חולצת ולא מתיבמת. (אסורה) אסור מצוה, ואסור

of his holy status]; a *mamzeret* or a *netinah* to an Israelite, and a daughter of an Israelite to a *natin* or a *mamzer*.

(5) If one has any kind of brother, [even a *mamzer*, that brother] imposes upon his brother's wife the obligation of the levirate marriage and is deemed to be his brother in every respect. From this is excluded a brother born from a slave-woman or from a heathen [such children assume their mother's status and lineage, and are not regarded as one's brothers]. If one has any kind of son, [even a *mamzer*, that son] exempts his father's wife from the levirate marriage, [that son] is liable to punishment for striking or cursing [his father] and is deemed to be his son in every respect. From this is excluded the son of a slave-woman or a heathen [such children assume their mother's status and lineage, and are not regarded as one's sons].

(6) If a man [Reuvein,] betrothed one of two sisters, [Rahel or Leah] and does not know which of them he has betrothed [he now is forbidden to marry the other one, since two sisters may not be married to the same husband and], he must give a letter of divorce to one as well as to the other [he is forbidden to live with either, since each might be "his wife's sister"]. If he died [childless before giving the letters of divorce], leaving a brother [Shimon], the latter must participate in the *halitzah* with both of them [since it is not known which is his sister-in-law, he may not submit to *halitzah* from one and marry the other, because the sister

רבנו עובדיה מברטנורא

אי אפשר, דלא אלים לאו למפטרה, דילפינן לה מאחות אשה שהיא בכרת: **ה** אה מכל מקום. ואפילו ממזר: אחיו לכל דבר. ליורשו וליטמא לו: מן השפחה ומן הנכרית. ולדה בתרה אויל, דכתיב בשפחה (שמות כא) האשה וילדיה תהיה לאדוניה. ובנכרית כתיב (דברים י) כי יסיר את בנך מאחרי, ומדלא כתיב כי תסיר, שמע מינה הכי קאמר, בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלך לו בתך מאחרי, אבל אבתו לא תקח לבנך לא מהדר, שאין הבן הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה: **ו** ואינו יודע איזו קידש. ואסור בשתיקה, משום דכל חדא וחדא איכא למימר זו אחות אשה: חולץ לשתיקה. דלא ידע איזו היא יבמתו. ומיחלץ לחדא וליבומי לאידך, לא אפשר, דאחות חלוצתו היא, ואסורה לו מדרבנן בחייה. ויבומי ברישא נמי לא, דדילמא לא זו היא יבמתו וקפגע

ממזרת ונתינה לישראל, ובת ישראל לנתין וממזר: ה מי שיש לו אה מכל מקום, זוקק את אשת אחיו ליבום, ואחיו לכל דבר, חוץ מממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית. מי שיש לו בן מכל מקום, פוטר אשת אביו מן היבום, וחיב על מכתו ועל קללתו, ובנו הוא לכל דבר, חוץ מממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית: **ו** מי שקדש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו מהן קדש, גותן גט לזו וגט לזו. מת, ולו אה אחד, חולץ לשתיקה. היו לו

of a *halutzah*, during her lifetime, is Rabbinically forbidden. Even prior to the *halutzah* with one, he may not marry the other, for if she is not his sister-in-law, she is still forbidden to him as the sister of his *zekukah*. If he had two brothers [Shimon and Levi

who survived him], one is to participate in the *halutzah* [with one of the widows e.g., Leah] and the other [brother, Levi] may then contract the levirate marriage [with the other sister Rahel, after the *halutzah* of the first. This procedure is valid in either case: for if Rahel is really his sister-in-law, Levi is legally entitled to marry her as the laws of levirate marriage ordain; but even if Rahel is not his sister-in-law, she is no longer forbidden as the sister of Leah who was his *zekukah*, because the *halutzah* of Shimon severed the possible status of *zakuk* from Leah]. If they anticipated [the Bet din] and married them [i.e., each brother married one of the sisters without seeking the counsel of Bet din], they are not to be [parted from] them [since each of them is entitled to marry one of the widows, either as his *yevamah* or as a stranger].

(7) If two men [Reuvein and Shimon, who are not brothers] betrothed two sisters and the first does not know whom he betrothed and the second does not know whom he betrothed, the first must give two letters of divorce [for each of the sisters] and the second must also give two letters of divorce. If they [didn't divorce and] died [childless] and the first [Reuvein] left a [surviving] brother and the second [Shimon] also left a [surviving] brother, the brother of the first [Reuvein] must participate in the *halutzah* with the two widows and the brother of the second [Shimon] must also participate in the *halutzah* with the two widows [neither may marry any of the widows, since either might happen to be the sister of his *zekukah*]. If one [of the deceased] left one brother and the other left two,

רבנו עובדיה מברטנורא

באחות זקוקתו דהויא כאשתו: **היו לו שנים, אחד חולץ**. תחלה לאחת, והשני אם רצה ליבם לשניה מיבם, שאם זו יבמתו שפיר, ואם אחותה היא, לא פגע באחות זקוקתו, משום דחליצה דהך אפקעתא לזיקה: **קדמו ונסו**. קודם שנמלכו בבית דין: **אין מוציאין אותן מידם**. משום דכל חד וחד אמר, אנא שפיר נסבי. ואי נמי הוי איפכא שהראשון שכנס ליבום כנס אחות זקוקתו, הדיא שעתא הוא דעבד איסורא, ומשבא אחיו ויבם את השניה שהיא יבמתו, פקעא זיקתה למפרע מאידך: **ז שנים שיקדשו שתי אחיות**. והם נכרים: **זה חולץ לשתייהן כו'**. משום דכל חד מינייהו אסור ליבומי,

the one brother must participate in the *halitzah* with the two widows and [as regards] the two, one participates in the *halitzah* [and thus, in case she is the actual *yevamah*, severs the levirate bond between her and the second

שְׁנַיִם, הַיְחִיד חוֹלֵץ לְשֵׁתִיָּהֶן, וְהַשְּׁנַיִם, אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מֵיָבֵם, קָדְמוּ וְכִנְסוּ, אִין מוֹצִיאִין מִיָּדָם. לָזֶה שְׁנַיִם וְלָזֶה שְׁנַיִם, אֶחָיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לְאַחָת, וְאֶחָיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לְאַחָת, אֶחָיו שֶׁל זֶה מֵיָבֵם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה, וְאֶחָיו שֶׁל זֶה

brother] and the other may contract the levirate marriage. [Her sister may then be married by the second brother in any case: if she is his sister-in-law he may rightly marry her as the laws of *yibum* dictate; and if not, she is no longer forbidden as the sister of a *zekukah*, since the *halitzah* of the other has severed this bond]. If they anticipated [the Bet din] and married them [each brother married one of the sisters], they are not to be deprived of them. If one [of the deceased, Reuvein] left two brothers [Levi and Yehudah] and the other [of the deceased, Shimon] also left two brothers [Yissakhar and Zevulun], one brother [Levi] of one of the deceased [Reuvein] participates in the *halitzah* with one widow [Leah] and one brother [Yissakhar] of the second [Shimon] participates in the *halitzah* with the other widow, [Rahel and then] the [other] brother [Yehudah] of the first [Levi] may contract levirate marriage with [Rahel] the *halutzah* of the second [Yissakhar; this procedure enables both widows to marry, because it may be said regarding each: If she is his *yevamah*, he may marry her since his brother did not participate in the *halitzah* with her, but with her sister who was a perfect stranger to him, and the *halitzah* with her is of no legal validity. If, on the other hand, she is not his *yevamah*, he may certainly marry her as a stranger. A doubt regarding the issue of “the sister of a *zekukah*” does not arise, since that bond, if it had existed, has been severed by the *halitzah* in which his brother had participated with her sister] and [the other] brother

רבנו עובדיה מברטנורא

דדלמא כל חד וחד פגע באחות זקוקתו: היחיד חולץ לשתייהן. שאי אפשר לו ליבם, לא קודם חליצה של שניה משום אחות זקוקה, ולא לאחר חליצה משום אחות חלוצה. לפיכך הואיל ואסור ליבם יחלוץ תחלה לשתייהן, כדי להוציא אותה שהיא יבמתו מאיסור יבמה לשוק: והשנים אחד חולץ. לאפקועי זיקה מאחיו אם זו יבמתו, ותשתרי אחותה לשני ממה נפשך, אי יבמתו היא, שפיר, ואי אחותה היא הא פקעה זיקת היבמה מיניה בחליצת אחיו: אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה. ממה נפשך, אם זו יבמתו שפיר נסיב, שהרי אחיו לא חלץ לזו אלא לאחותה שלא היתה יבמתו ואינה כלום. ואי לאו יבמתו היא שפיר נסיב, נבריה היא, דאי משום אחות זקוקה ליבא, שהרי חלץ

[Zevulun] of the second [Yissakhar] may contract the levirate marriage with [Leah] the *halutzah* of the first. If both [Levi and Yehudah, brothers of one of the deceased, i.e., Reuvein] anticipated [Bet din] and participated in the *halitzah* [with both widows Leah and Rahel], the [other] two [Yissakhar and Zevulun, brothers of Shimon] must not contract the levirate marriage [one brother with one Leah and the other brother with Rahel, because whichever widow any one of them would desire to marry, might be the sister of his *zekukah*], but one must participate in the *halitzah* [with one of the widows] and the other may then contract the levirate marriage [with the other sister]. If both [Zevulun and Yissakhar] anticipated [the Bet din; after *halitzah* was performed by Levi and Yehudah with both widows] and [each of them] married [one of the sisters], they are not to be deprived of them.

(8) The commandment of the levirate marriage devolves upon [the surviving elder brother]. If a younger brother, however, preceded him, he is entitled to enjoy the privilege. If a man is suspected of [having had relations] with a maid who was later emancipated, or with a heathen who subsequently converted, then he must not marry her [since such a marriage might confirm the suspicion]. If, however, he did marry her, they need not be parted. If a man is suspected of having had relations with a married woman, who [in consequence,] was taken away from her

רבנו עובדיה מברטנורא

אחיו את אחותה שהיא יבמתו ופקעה זיקה. ואי משום יבמה לשוק, הרי חלצה זו מאחי בעלה: קדמו שני אחיו. של אחד וחלצו לשתיהן משום דלא ידעי איזו היא יבמת: לא ייבמו. שני אחים האחרים זה את זה וזה את זה, משום דקמא דנסיב אית ליה למימר זו היא אחות זקוקת: אלא אחד חולץ תחלה, לאחת: ואחד מיבם. לשניה, ממה נפשך, אי יבמתו היא שפיר, ואי לאו, באחות זקוקה לא פגע, שהרי חלץ אחיו ליבמתו. ויבמה לשוק לא הוי, שהרי חלצה מאחי בעלה: קדמו. אלו ב' אחרונים וכנסו אחר חליצת שנים האחרים ולא באו לימלך בב"ד, אין מוציאין מידן, כדפרישית, שהרי אין כאן אלא ספק איסור אחות זקוקה בנישואי ראשונה, ואיכא למימר קמא דנסיב יבמתו היא ושפיר נסיב, ובתרא נמי שפיר נסיב נכריה, ואי נמי הוי אינסיבא איפכא וקמא פגע באחות זקוקה, כיון שבא שני יבם פקעה זיקתה מאחיו והותרה לו אשתו, ואיסורא דעבד עבד: ה מצוה בגדול ליבם. דדרשינן ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור, המיבם יהא בכור. אשר תלד, ואותה יבמה תהא ראויה לילד, פרט לאילונית. יקום הבכור היבם על שם אחיו לנחול אותו, ולא יחלקו אחיו עמו:

husband [i.e., the Bet din ordered him to divorce her], he [the man suspected] must let her go even though he had married her [because the woman is forbidden, by Torah law, to both husband and seducer].

(9) If a man [a messenger] brings a letter of divorce from a country

beyond the sea and states, "It was written in my presence and it was signed in my presence," he must not marry the [divorced] woman [since the validity of the divorce is entirely dependent on his word, we suspect he may have given false testimony in order to marry her; [Similarly, if one states regarding her husband], "He died," "I killed him," or "We killed him," he must not marry his wife [since, however, a woman is permitted to remarry on the testimony of a single witness to the death of her husband, she may marry any other man]. Rabbi Yehudah said: [If the statement is], "I killed him," the woman may not marry [any one; by having admitted to murder, he is no longer considered a reliable witness]; [if, however, it is], "We killed him," [since we may interpret his statement as, I was with those who killed him,] the woman may remarry.

(10) A Sage who has pronounced a woman forbidden to her husband because of a vow [which the woman made; e.g., to derive no benefit from him] must not marry her himself [to avoid the suspicion that his motive in confirming the vow,

רבנו עובדיה מברטנורא

הנטען על אשת איש. החשוד על אשת איש: והוציא. ב"ד מתחת בעלה, בשביל זה שאסרה עליו, והלך זה ונשאה: **יוציא.** דמדאורייתא אסורה נמי לו כמו שאסורה לבעל, כדדרשינן מנטמאה נטמאה ב' פעמים, אחד לבעל ואחד לבעול. ודוקא הנטען על אשת איש. אבל נטען על הפנויה, נראה דמצוה לכנוס, כדאשכחן גבי אונס (דברים כג) ולו תהיה לאשה: **ט המביא גט ממדינת הים.** צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. וטעמא מפורש בגיטין, למר משום שאין בקיאיין לשמה, ולמר שאין עדים מצויין לקיימו: **לא ישא את אשתו.** משום דאדבוריה סמכינן: **מת הרגתיו וכו'.** הואיל ועל עדותו נישאת, איכא לזות שפתיס, שמא עיניו נתן בה והעיד עדות שקר עליה. אבל תנשא לאחר, דאשה נישאת בעד אחד: ר"י **אומר הרגתיו לא תנשא אשתו.** בעדותו אפילו לאחר, מפני שהוא רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד. ואין הלכה כר"י. דקיי"ל אין אדם משים עצמו רשע, דאדם קרוב אצל עצמו. ומהימנין ליה שנהרג, אבל לא מהימנין ליה במאי דאמר שהוא הרגו. והלכך אפילו כי אמר הרגתיו תנשא אשתו: **הרגנוהו, תנשא אשתו.** מפורש בגמרא, באומר אני הייתי עם הורגיו אבל אני לא הרגתיו: **בנדר.** שנדרה הנאה מבעלה ולא הפר לה, ובאת לחכם להתיר לה

והוציאיה מתחת ידו, אף על פי שקנס, יוציא: ט המביא גט ממדינת הים, ואמר בפני נכתב ובפני נחתם, לא ישא את אשתו. מת, הרגתיו, הרגנוהו, לא ישא את אשתו. רבי יהודה אומר, הרגתיו, לא תנשא אשתו. הרגנוהו, תנשא אשתו: **החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה,** הרי זה לא ישאנה.

was in order to marry her himself]. If, however, a woman made *mi'un* [the declaration of refusal of an orphan married by her mother and brother] or performed *halitzah* in his presence, he may marry her, since he [was only one

מֵאִנָּה, או שְׁחַלְצָהּ בְּפָנָיו, יִשְׁאָנָה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא בֵּית דִּין. וְכֵן שֶׁהָיוּ לָהֶם נָשִׁים, וְמָתוּ, מִתְּרוֹת לְנִשְׂאָ לָהֶם. וְכֵן שֶׁנִּשְׂאוּ לְאַחֵרִים וְנִתְגַּרְשׁוּ או שֶׁנִּתְאַלְּמוּ, מִתְּרוֹת לְנִשְׂאָ לָהֶן. וְכֵן מִתְּרוֹת לְבָנֵיהֶם או לְאַחֵיהֶן:

of the] Bet din [the latter two judicial actions, unlike confirmation of a vow, require a Bet din of three, and we do not suspect them]. And all of them [i.e., all the cases listed above: the Sage who pronounced the vow valid, the messenger who brought the divorce from overseas and the witness where the Mishnah states that they are not permitted to marry her] if they had wives [at the time] who then died, they are permitted to marry her [since they would not be suspect] and [so too, the women if they] remarried to others and then divorced or became widowed may marry them [the Sage who pronounced the vow valid, the messenger who brought the divorce from overseas and the witness]. And all of them [the Sage, the messenger and the witness,] their children or brothers are permitted [to marry the woman in question].

רבנו עובדיה מברטנורא

ולא מצא פתח לחרטה: לא ישאנה. משום חשד: שהוא בית דין. כלומר, מיאון או חליצה לא עשה חכם זה ביחודי, משום דקיי"ל חליצה ומיאונים בשנים ושלשה לא חשידי. אבל היתר נדרים ביחיד מומחה: וכולן. החכם והמביא גט והמעיד על האשה להשיאה, דתנן בהו לא יכנוס: שהיו להם נשים. בשעת מעשה: ומתו. אח"כ: מותרות לנשא להם. דהשתא ליכא חשד: וכולן. הנשים הללו: שנישאו לאחרים. כשאסרה החכם או כשהעיד העד שמת בעלה, ומתו הבעלים השניים: מותרות לינשא. לחכם ולעד ולמביא גט: וכולן מותרות לבניהם או לאחיהן. של אלו המתירים אותן. ואינן אסורות אלא להם לבדם, דאין אדם חוטא בשביל בנו או בשביל אחיו. וכל הני דאמרין לא יכנוס, אם כנס אינו מוציא, חוץ מהנטען על אשת, איש שאם הוציאהו בית דין מתחת בעלה בעדים וראיה ברורה, אפילו אם כנס יוציא. והם באו עדי דבר מכוער בלבד, כגון שראו אדם יוצא והיא חוגרת בסניגור או אדם יוצא והיא עומדת מעל המטה וכיוצא בזה, אם כנס לא יוציא. ואם לאחר שבאו עדי דבר מכוער יצא קלא דלא פסיק, שעמד הקול יום וחצי, אם כנס יוציא, אלא אם כן היו לו בנים ממנה שאו אינו מוציא, כדי שלא להוציא לעז על בניו: